

Fochteloërveen

Op de grens van Friesland en Drenthe ligt een uitgestrekt hoogveengebied. Het ruim 2500 hectare grote natuurgebied is eigendom van Natuurmonumenten, die in 1938 het eerste stuk aankocht.

Hoewel de omvang uniek is in Nederland, is het Fochteloërveen een restant van het veel grotere Smildigerveen, dat van de Drentse kant werd afgegraven. In Drenthe begon men rond 1625 met het afgeven van de eerste vergunningen, in Friesland was dat een honderd jaar later het geval voor verveningen bij Bakkeveen en Waskemeer. De eerste veenkolonie was Hoogersmilde.

Het veengebied is vooral in de negentiende eeuw voor de landbouw ontgonnen. De boeren groeven greppels in het veen, waardoor het land droog genoeg werd voor de verbouw van boekweit. De greppels zijn deels nog zichtbaar in het Kolonieveld, dat zich rechts van het midden van de foto bevindt. De boekweitbrandcultuur bestond uit het afbranden van de bovenste laag. In de overblijvende, vruchtbare as werd boekweit ingezaaid. Elk perceel bleef vijf jaar in gebruik om vervolgens vijftieng jaar braakte te liggen. Door die veenbranden nam de dikte van de veenlagen geleidelijk aan af, bij iedere brand ongeveer met zo'n dertig centimeter. Toen aan het begin van deze eeuw kunstmest op grote schaal werd ingevoerd, werd de boekweitbrandcultuur beëindigd.

Vooraf aan het eind van de negentiende eeuw is men het veen op grote schaal gaan afgraven voor de winning van turf. Na de Tweede Wereldoorlog nam het tempo van de vervening geleidelijk af. De veenlaag had een te geringe dikte, de arbeidskrachten waren schaars en turf werd steeds minder gebruikt als brandstof. In 1961 kwam er een definitief einde aan de vervening.

De plas op de voorgrond heet de Brunstingerplas en is ontstaan in 1962, toen de toenmalig beheerder Brunsting een afvoersloot dichtte, waardoor de plas kon ontstaan. Hier is tot op het laatst veen afgegraven.

Het centrale deel van het Fochteloërveen is een opvallend boomloze vlakte met vochtige en droge heidevelden en een zeer waardevol stuk 'levend' hoogveen van ruim vijftig hectare. In dat gedeelte komen karakteristieke veenplanten voor als veenmos, zonnedauw, veenbes, lavendelhei en eenarig wollegras. Om voldoende regenwater te houden in het van nature zeer vochtige veengebied, zijn

er na 1985 vele dammen, kaden, en een gemaaltje aangelegd. Deze beheersmaatregelen zijn door Natuurmonumenten genomen om de actieve hoogveenvorming te bevorderen. Een deel van het gebied wordt begraaasd door runderen. Het schitterende hoogveenreservaat is toegankelijk over een circa acht kilometer lang fietspad, dat zich links op de foto als een witte streep in de heide aftekent.

De foto is genomen in noordoostelijke richting en driekwart van de foto toont het Friese deel van het Fochteloërveen. Het bovenste kwart van de foto is het Drentse deel. De provinciegrens loopt hier als een kaarsrechte lijn door het gebied. Aan het einde van het heide- en veengebied liggen de bossen van Veenhuizen, onder andere het Bankenbosch, waar zich ook de gevangenis en de Rijks-werkinrichting bevinden.

Aan de linkerkant van het ondergelopen terrein bevindt zich een vogelkijkhut (op de foto niet zichtbaar). Het gebied is rijk aan vogels. Wulp, velduil, paapje, bergeend, winter-taling, kuifeend, geoorde fuut, dodaars, meerkoet en roodborsttapuit zijn de meest bekende soorten. Tafeleend en smient zijn typische wintergasten. Ook reptielen zoals de adder en de zeldzame gladde slang komen hier veel voor.

De recreatiedruk op het gebied is niet extreem hoog. Het is geen landschap dat de massa trekt, en dat is gunstig, want daardoor blijft het rustig. Voor toeristen is de omgeving rond het Fochteloërveen interessanter: de Kale Duinen, de bossen en de hei van Appelscha en de bossen rond Norg.

Jan Abrahamse

